

KORREFERÁTUMOK

NYULÁSZ ISTVÁN

Megyei Tanács, Veszprém

Korunkban a technika rohamos fejlődésével, a népesség növekedésével és a fokozódó urbanizációval a környezetvédelem, az emberiség egyre növekvő gondjai közé tartozik. Szinte minden ország számára központi probléma lett a föld, a víz, a levegő, az élővilág, a táj és a települési környezet védelme.

A környezetvédelmet elsősorban az ember természeti környezetének védelmével, és a természeti erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodással lehet megvalósítani. Ilyen természeti erőforrás az *erdő* is, a maga sokoldalú hatásával együtt. A VII. Erdészeti Világkongresszus az erdők alapfunkcióit

termelési, környezetvédelmi, szociális és üdülési

rendeltetésében határozta meg. Ezeket az alapfunkciókat egymással összehangoltan kell figyelembe venni, mert az erdő mint zárt ökológiai rendszer csak így képes megoldani a természeti erőforrások egyensúlyát az adott területen.

Veszprém megye 154 ezer ha erdőterülettel rendelkezik, amelynek 12%-a környezetvédelmi célt tölt be. Az erdők környezetvédelmi funkciójának biztosítása érdekében az új erdőtelepítéseknél és fásításoknál kiemelt jelentőséggel szerepel terveinkben a városok, ipari központok és a Balaton-felvidék zöldövezeti erdőtelepítése. Ezen a területen különösen nagy jelentőséget tulajdonítunk a belterületi parkokban és a zöldövezeti létesítményeknek, amelyek főleg a városokban, ahol a megye lakosságának 44%-a él, a legkomplexebb hatást tudják biztosítani. Hatásuk az emberi környezet javításában, levegőtisztításban, oxigéntermelésben, szélvédő és kondicionáló hatásban nyilvánul meg. Minden egyes fa valóságos kis légtisztító, porfogó berendezés és oxigén-gyár.

Veszprém megyében 685 ha belterületi park található, amelyből 353 ha városi, 332 ha pedig községi park. Legnagyobb belterületi parkterülettel két iparilag legfejlettebb város rendelkezik; Ajka 105 és Várpalota 70-ha-ral. Mindkét városban indokolt is ez a területnagyság, mivel a légszennyeződés gyakran túlhaladja a megengedett mértéket. Utánuk a megyeszékhely, Veszprém következik, 55, Keszthely 41, Balatonfüred 36, Tapolca 17, és a sort Pápa zárja 16 ha-ral.

A parkterülettel való ellátottság összehasonlítására, területnagyság mellett az egy lakosra jutó parkterület mutatószáma sokkal kifejezőbb érték. Ezen a téren is az első helyet Ajka, $39 \text{ m}^2/\text{fő}$ foglalja el, majd Balatonfüred 27, Várpalota 24 és Keszthely $20 \text{ m}^2/\text{fő}$ vel következik. A sor második felében található Tapolca 12, Veszprém 11, és Pápa $10 \text{ m}^2/\text{fő}$ vel. A nemzetközi szabvány szerinti mutatószám minimum $11 \text{ m}^2/\text{fő}$, így Pápa város még a minimumot sem éri el, másik két városunk pedig a minimum közelében van. Az utóbbi három város esetében a parkfelületek növelését tűztük ki célul, amely 1990-ig $15 \text{ m}^2/\text{fő}$ t kell hogy elérje.

A városokban szorgalmazni kell az úgynevezett „zöld ékek” kialakítását, melyek különösen alkalmasak a városokat átszelő folyópartok, utak védősávjai és egyéb be nem építhető területek befásítására. A zöld ékek igazi szerepe a városok átszellőzésének elősegítésében is megnyilvánul.

A parkok gondozottsága is nagyon változatos képet mutat. Belterjesen gondozzák a városokban a parkok 60, a községekben pedig 50 %-át. A belterjesség növelését nagymértékben akadályozza, hogy a parkok nagyon apró, szét-szórt területekből állnak és így a meglevő létszámmal és gépparkkal belterjesség fokozása csak kismértékű lehet. Azon viszont lehet és kell változtatni, hogy a városokban 5,5, ha és a községekben 33 ha park ne legyen gondozatlan.

A parkoknak kedves színfoltja a területükön kialakított játszóterek funkcionálása. Ennek a ténynek elsősorban nagyon fontos nevelő hatása van, mert ezzel a gyerekeket már kiskorukban hozzá lehet szoktatni a természethez, a természet szeretetéhez. A megye belterületi parkjaiban összesen 196 játszótér működik, amelyek közül 135 a városi, és 61 a községi parkokban található. A jövőben kialakítandó valamennyi új parkban és zöldterületen kötelesek vagyunk játszótereket is létesíteni.

Az erdőtelepítéseket az V. ötéves tervidőszakban fokozódó lendülettel folytatjuk. Sajnos a rendelkezésünkre bocsátott célcsoportos keret csak a reálisan jelentkező igények egyharmadát fedezi, így az erdőtelepítésnél a városkörnyéki területeket és a Balaton-felvidéket részesítettük előnyben. A tervidőszakban előírányzott erdőtelepítés csaknem felét a Veszprém megye úgynevezett „keleti iparvidék” térségében — mintegy 1300 ha-on valósítjuk meg, amely környezetvédelmi erdőtelepítés kivitelezése a táj arculatát alapvetően meg fogja változtatni.

A társadalom igényeinek megfelelően napjainkban jelentkezik az erdővel szemben támasztott harmadik követelmény a szociális-üdülési funkció is. Ennek biztosítását a legmagasabb rendű jogszabály, így „Az emberi környezet védelméről” szóló 1976. évi II. törvény is megfogalmazta.

„A lakosság igényeinek kielégítésére; pihenés, testedzés és természetjárás céljára is alkalmas parkerdőket, továbbá jóléti, üdülési rendeltetésű erdőket kell kialakítani és fenntartani.”

Jelenleg Veszprém megye erdőállományának 2%-a van erre a célra kijelölve, amelyet 2000-ig 8%-ra növelünk. Ezzel valamennyi alsó- és középfokú körzeti központ, vagy annál magasabb rendű településre kijelöltük a várható lélekszámnak megfelelően, a szükséges üdülőerdőket. Ezeket a megye eddig is kedvelt kiránduló helyein, a

Balaton-felvidéken: Keszthelyi hegység, Badacsony, Tihany, Balatonfüred,
Bakony: Cuha-völgye, Gerence-patak, Farkasgyepü és Zirc környékén alakítottuk ki.

A különböző típusú üdülőerdők közül a városok, települések közelében található intenzíven feltárt parkerdők úgynevezett *pihenőerdők* a leglátogatottabbak, mivel könnyen, kis sétával megközelíthetők, és kulturáltan, ízlésesen berendezettek. Köztudott, hogy az aktív pihenés legmegfelelőbb eszköze az erdőben végzett, az életkornak megfelelő mozgás. Ha a mikroklíma, az oxigéntermelés, a por-, a lárma-, a zaj- és a sugárszigetelés szempontjából hasonlítjuk össze a különböző területeket, akkor azt a következő értékekkel fejezhetjük ki:

sík, fátlan terület (összehasonlító alap)	1,0,
városi park	4,2,
erdőterület	8,8.

Tehát az erdőterületen való mozgással az emberi szervezet közel kilencszer gyorsabban regenerálódik, mint sík, fátlan területen. A parkerdők a mozgási lehetőségeken túl alkalmasak még a természet adta kulturális ismeretek és élmények megszerzésére is. Jelenleg mintegy 30 településen 35 *pihenőerdő* kialakítása van folyamatban.

A legismertebbek: Ajka Ármin-akna, Balatonfüred Koloska-völgy, Várpalota Cser-erdő, Veszprém Gulya-domb és Cseri parkerdő, Badacsonytető; Tihany barátlakások környéke és a Nosztori.

A pihenő erdőkön kívül főleg a hétvégi és a szabadságidő alatti aktív pihenés és kikapcsolódás feltételeit a *séta-* és *kirándulóerdők* biztosítják. Ezek fejlesztése is tervszerűen, az igényeknek megfelelően folyik. Az egyre növekvő autós turizmust szolgálják az *erdei autóspihenők*, a legkedveltebbek: Farkasgyepü, Devecser, Révfülöp és a most átadott Kádártai autóspihenők.

Az erdőben való testedzést, sportolást elősegítik az *erdei tornapályák*, a turistautak, a táborhelyek, lovas túrák és a téli sportolási lehetőségek. Ezen a téren még sok a tennivalónk, főleg a téli sportbázisok kialakítását kell felkarolnunk, mert a most meglevő két bázisnál sokkal több, erre alkalmas terep található a megyében. Ezen a téren is kiemelkedő Ajka város, ahol erdei tornapálya, szánkópálya és sípálya, felvonóval együtt működik.

A Balaton-felvidéki erdők sajátos problémát vetnek fel, környezetvédelmi funkció betöltése terén. Az erdőállomány nagyrésze Orno—Quercetum pubescens Cerris—molyhoscseresekből, és Cotino—Quercetum pubescens—cser-

szömörccés karszterdőkbből áll. Ezek ritka, idős korban is letörpülő, 10 métert alig meghaladó, gyenge fejlődésű állományok, jelenleg is védelmi rendeltetést töltenek be. Ezek az elsődleges rendeltetésüket — véleményem szerint — akkor tudnák igazán betölteni, ha egységes irányítást, kezelést lehetne bennük biztosítani. Ha megvizsgáljuk ezeknek jelenlegi kezelési viszonyait, akkor azt tapasztaljuk, hogy hét termelőszövetkezet kezelésében vannak. Az egységes kezelés biztosítására legalkalmasabb forma ennek a hét termelőszövetkezetnek, egyszerű együttműködésen alapuló, környezetvédelmi célú társulása lenne.

Tekintettel azonban, hogy itt a hagyományos erdőgazdálkodásból származó jövedelemből nem lehet a kezelés költségeit fedezni, szükséges lesz az állami támogatás is, ehhez kérem a tisztelt Akadémiai Kertészeti Bizottság megértő segítségét.

MÁTÉ FERENC, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa

MTA Biológiai Kutatóintézete, Tihany

Az Akadémiai Kertészeti Nap tanácskozás résztvevőit szeretném tájékoztatni arról a regionális környezetvédelmi kutatási programról, amely hivatva van mindazokat a kutatásokat összefogni, amelyek a Balaton környezetvédelmére irányulnak, vagy amelyeknek eredményei felhasználhatók a Balaton környezeti problémáinak megoldásában.

Az Országos Környezetvédelmi Tanács 1975-ben kezdeményezte egy öt-éves környezetvédelmi kutatási program kidolgozását a Balaton-vidékre vonatkozó környezetvédelmi döntések, intézkedések tudományos megalapozásának előmozdítására annak érdekében, hogy a Balaton különleges üdülési-turisztikai értékeit megőrizzük, a megfigyelhető romlási folyamatot megállítsuk, sőt belátható időn belül a környezet változásának pozitív tendenciáit juttassuk érvényre.

E kutatási program az érdekelt tárcák összefogásával elkészült és az Országos Környezetvédelmi Tanács 1976-ban azt el is fogadta. A program a K—5 országos kutatási célprogram része. Az Országos Környezetvédelmi Tanács a Magyar Tudományos Akadémiát kérte fel a program koordinálására, és tudomásul vette, hogy a MTA Biológiai Kutatóintézetében biztosítja a koordináció szervezeti feltételeit.

A program kidolgozása során a Balaton környezetvédelmi kutatásaiban érdekelt főhatóságok és országos hatáskörű, valamint a helyi szervek tervei és igényei jutottak érvényre, de messzemenően figyelembe vették — egyebek között — a Veszprémi Akadémiai Bizottság környezetvédelmi programját és más nagyértékű dokumentumot is.

A program a tudományos kutatásoknak három nagy csoportját emeli ki, amelyeknek fontossága és időszerűsége miatt prioritást biztosít:

1. A tó vízminőségét jellemző, károsító és javító tényezők vizsgálata,
2. A térség környezetvédelmi döntéseit előkészítő közgazdasági, jogi és egyéb társadalomtudományi kutatások,
3. Az üdülést-turizmust befolyásoló környezeti tényezők vizsgálata az üdülőkörzetben.

A három nagy témacsoport mellett a program kiemelt jelentőségű integráns részét képezi két olyan feladat, mely nem elsősorban kutatási jellegű, megvalósításuk mégis tudományos szintű alkotó szellemi tevékenységet jelent:

a) Az egységes és integrált környezetvédelmi figyelő-észlelő, adattároló, adatszolgáltató rendszer tudományos alapjainak kidolgozása, elsősorban a hazai kutatási eredmények és a nemzetközi tapasztalatok alapján;

b) Az eddigi kutatási eredmények, szakmai ismeretek és tapasztalatok feltárása és hasznosítása. A programban mintegy 75 kutatóhely, a Balaton környezetvédelmével szorosabb-lazább kapcsolatban álló, téma kapott helyet, mintegy 200 kutatóév kapacitással. E rendkívül szerteágazó interdiszciplináris program összehangolása és koordinált megvalósítása nagyon összetett feladat, azonban a Balaton környezeti állapotának megóvása és javítása egész társadalmunk ügye, és ebből a tudományos kutatás alaposan kiveszi részét.

A programban mindössze két kutatóhely jelentett be kertészeti vonatkozású témát: A Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet a derített szennyvízzel történő szőlőöntözés, valamint a szőlőteraszírozással történő talajvédelem témakörében, a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Táj- és Kertépítészeti Tanszéke pedig az üdülőtérületek zöldfelülete témakörében.

A Balaton környezetvédelmével kapcsolatban számos, a kertészet témakörébe vágó megoldatlan probléma merül fel, amelyekre szeretném ráirányítani a figyelmet. Ilyenek a partközeli ültetvények tápanyagellátásának és kémiai védelmének környezeti kihatása, a parkok és az üdülőtáj növényösszetételének problémája, a kiskertek és magántermelők tevékenységének korszerűsítése illetve annak tudományos megalapozása stb. Bizonyára több olyan környezeti probléma van, amelyet csak kertészeti szakemberek tudnak feltárni és a megoldás útját megjelölni. Ehhez kérem a tanácskozás résztvevőinek és a MTA Kertészeti Bizottságának segítségét.